

Een ondersteuning voor protocollair handelen bij leesproblemen

DYSLEXPERT

De afgelopen jaren is er veel expertise rondom lees- en spellingproblemen beschikbaar gekomen in de vorm van protocollen voor het basisonderwijs (Wentink & Verhoeven, 2001 en 2004;), voortgezet onderwijs (Henneman, Kleijnen en Smits, 2004) en hoger onderwijs (Kleijnen en Loerts, 2005). Deze protocollen zijn in relatie tot elkaar ontwikkeld zodat er een doorgaande lijn is ontstaan voor scholen om dyslectische leerlingen zich zo optimaal mogelijk te laten ontwikkelen.

Het bestaan van die protocollen vraagt echter ook veel van teamleden van de scholen. Het betekent onder andere dat het dyslexiebeleid van de school expliciet moet worden gemaakt en dat in het kader van meer integrale zorg de leden van het schoolteam zich doelgericht gaan professionaliseren.

Anita Blonk

In het kader van het Masterplan Dyslexie zijn er allerlei voorbeelden ontwikkeld hoe scholen en samenwerkingsverbanden dyslectische leerlingen beter kunnen volgen en begeleiden (zie bijvoorbeeld: www.wsnportfolio.nl). Een hulpmiddel om dyslexiebeleid en ontwikkelingsbehoeften van teamleden in kaart te brengen en te volgen is de Dyslexiemonitor (Kleijnen & Blonk, 2004; www.dyslexiemonitor.nl). In het vorige nummer van Taal Lezen Primair is de dyslexiemonitor beschreven.

Naast de protocollen voor de scholen, wordt er momenteel gewerkt aan protocollen voor verdere diagnostiek en behandeling van dyslectische kinderen in specialistische centra zoals leesklinieken en ambulatoria (Verhoeven, 2004; Blomert, 2005). Die kinderen, die onvoldoende vooruitgaan bij de interventies in het basisonderwijs, komen wellicht vanaf 2007 in aanmerking voor bekostigde diagnostiek en behandeling. Dit lijkt een vooruitgang te zijn ten opzichte van de huidige situatie; afhankelijk van de mogelijkheden van ouders, scholen, en samenwerkingsverbanden wordt er minder of meer specialistische diagnostiek en behandeling geboden aan kinderen met lees- en spellingproblemen. Het geeft echter ook weer nieuwe vragen: wat doen de scholen; wat kan de gezondheidszorg bieden en hoe kan er een afstemming plaatsvinden tussen school en specialistische zorg.

Dyslexpert

De website Dyslexpert (www.dyslexpert.nl) is in 2001 ontwikkeld om basisscholen en onderwijsbegeleiders te ondersteunen bij de signalering, diagnostisering, advisering en behandeling van leerlingen met ernstige lees- en spellingproblemen (dyslexie). Het systeem is inmiddels in gebruik bij honderden scholen en instellingen.

De ondersteuning vindt plaats door concrete vragen te stellen aan leerkrachten en zorgspecialisten die direct met de leerling werken. Aan de hand van de antwoorden worden de vervolgvragen bepaald. Het systeem kan conclusies trekken aan de hand van antwoorden en kan specifieke doelen voor interventies en behandelingen formuleren. Daarnaast biedt het systeem na het kiezen van doelen, informatie over gewenste methodieken en materialen. Na een interventieperiode kunnen de doelen geëvalueerd worden en kunnen vervolgoelen worden gekozen. Alle verzamelde informatie over de leerling wordt opgeslagen in het persoonlijke dossier.

In 2005 is de software van Dyslexpert geoptimaliseerd en aangepast. Daarnaast zijn er een aantal uitbreidingen verwezenlijkt:

- Dyslexpert was eerst alleen voor het basisonderwijs beschikbaar; vanaf heden kunnen ook gegevens van leerlingen uit het voortgezet onderwijs ingevoerd worden.
- Dyslexpert is volledig afgestemd op de procedures en inhoud van de Protocollen Leesproblemen en Dyslexie voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

- Nieuw is de doorgaande lijn in dossiervorming vanaf groep 1 t/m eindexamen middelbare school. Alle dossierinformatie (resultaten van diagnostiek, handelingsplannen en evaluatie) van de leerlingen wordt door de jaren heen bewaard, is oproepbaar en kan meeverhuisd worden met de leerling.
- Naast het in kaart brengen van de hulpvragen van een leerling, wordt voortaan ook het zorgaanbod voor dyslectische leerlingen van de eigen school in kaart gebracht. Nieuw hierbij is dat de individuele behandelplannen afgestemd worden op de mogelijkheden van de school in een schooljaar. Ook wordt verwoord aan welke hulpvragen van de leerling onvoldoende gewerkt kan worden door de school zodat er heldere afspraken gemaakt kunnen worden met betrokkenen.
- Dyslexpert is bij uitstek geschikt om ondersteuning te bieden bij die vormen van hulpverlening in het onderwijs die intensief en langdurig van aard zijn. Door de regelmatige evaluaties en het herhaaldelijk kiezen van (nieuwe) doelen en aanbod van relevante methodieken, kan men stapsgewijs verder komen met de leerlingen. Dyslexpert kan ook ingezet worden in REC-clusters, Speciaal Basisonderwijs en speciale vormen van voortgezet onderwijs.
- Dyslexpert kan een middel zijn om de afstemming tussen onderwijs en zorg tot stand te laten komen rondom een leerling; er wordt gewerkt vanuit één dossier waarin alle gegevens over diagnostiek en behandeling rondom een leerling opgebouwd worden; onderwijs en zorg hebben eigen verantwoordelijkheden ten aanzien van de dossiervorming.
- Een verhoging van de gebruikersvriendelijkheid; alle onderdelen (modules) zijn naast elkaar te gebruiken; zo hoeft niet eerst het onderdeel onderkennende diagnostiek (signalering) te zijn doorlopen om alvast in het kader van de indicerende diagnostiek informatie in te voeren en een handelingsplan te krijgen.

De werkwijze van Dyslexpert

Iedereen kan de website raadplegen: www.dyslexpert.nl. Het informatieve deel is voor iedereen toegankelijk. Daarnaast is er een interactief deel waarop scholen en instellingen zich kunnen abonneren. Als een school zich heeft geabonneerd, dan kunnen onbeperkt dossiers worden aangemaakt voor kinderen met lees- en spellingproblemen. Toegang tot deze dossiers hebben alleen de betrokkenen op de school. Voor iedere leerling die wordt aangemeld, wordt een nieuw dossier aangemaakt. In dit dossier zitten altijd drie mappen: een map diagnostiek, een map behandeling en een map evaluatie. Alles wat in de loop van de jaren wordt ingevoerd in Dyslexpert, blijft in het dossier van de leerling bestaan. Zo is het mogelijk om door de jaren heen, per schooljaar na te gaan, wat er is uitgevoerd t.a.v. diagnostiek, wat de conclusies waren, aan welke doelen er is gewerkt en wat het resultaat hiervan was.

De map diagnostiek omvat, per schooljaar, vragenlijsten voor de onderkennende diagnostiek (de signalering), de verklarende diagnostiek en de indicerende diagnostiek (nodig voor behandelingsplanning). Men kan er voor kiezen één of meerdere vragenlijsten in te vullen, afhankelijk van het doel van de diagnostiek. Zo kan men vragenlijsten invullen om op school een interventie te starten, maar men kan ook een vragenlijst invullen om helder te krijgen welke verklaring(en) bij de problematiek van een leerling past.

De map behandeling bevat mogelijkheden om vanuit de beginsituatie bij de leerling, doelen te kiezen en een behandelingsplan te formuleren. Hierbij kan er een matching plaatsvinden met de mogelijkheden van de school. Eens per jaar kan er een vragenlijst worden ingevuld over de methoden, materialen en aanvullende maatregelen die een school in huis heeft en ook daadwerkelijk kan inzetten bij de begeleiding van leerlingen met dyslexie.

Na een aantal weken werken aan de doelen, kunnen deze worden bijgesteld; eventuele nieuwe doelen kunnen gekozen worden.

De map evaluatie omvat een vragenlijst om de behandeling in een specifieke periode (bijvoorbeeld 8 weken) te evalueren. Hierdoor is het mogelijk om goed in beeld te krijgen hoe effectief de hulp aan de leerling is geweest en of er nog ruimte is voor een verhoging van de effectiviteit.

Aanvullende mogelijkheden van de website Dyslexpert

Voor abonnees zijn er nog een aantal aanvullende mogelijkheden op de website te vinden. Er kunnen documenten worden gedownload vanaf de website die van belang zijn in het kader van de zorg rondom leerlingen met dyslexie. Abonnees kunnen op het forum discussies starten en volgen; ook worden inhoudelijke vragen beantwoord door medewerkers van het Expertisecentrum Nederlands. De kennis en procedures die in Dyslexpert zijn opgenomen, zijn eenvoudig te onderhouden; dat betekent dat de kennis altijd 'up to date' blijft. Het systeem kan zich dan ook blijven ontwikkelen waarbij de actuele beleidsontwikkelingen rondom dyslexieverklaringen, vergoedingen en mogelijkheden voor behandelingen, vrijwel direct opgenomen kunnen worden in de website. Voor meer informatie kunt u de website raadplegen: www.dyslexpert.nl

Anita Blonk is verbonden aan het Expertisecentrum Nederlands, de Radboud Universiteit Nijmegen en Fontys Opleiding Speciale Onderwijszorg, Tilburg
A.Blonk@taalonderwijs.nl

Literatuur

Blomert, L. (2005) Dyslexie in Nederland. Amsterdam: Nieuwezijds.

Henneman, K., Kleijnen, R., Smits, A. (2004). Protocol dyslexie voortgezet onderwijs.'s-Hertogenbosch: KPCGroep.

Kleijnen, R. & Loerts, M. (red.) (2005). Dyslexieprotocol hoger onderwijs (HBO & Universiteit). Een inhoudelijke handreiking voor instellingen voor HO om de begeleiding van dyslectische studenten te optimaliseren. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Wentink, H. & Verhoeven, L. (2001). Protocol leesproblemen en dyslexie. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands

Wentink, H. & Verhoeven, L. (2004). Protocol leesproblemen en dyslexie voor groep 5-8. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Wouters, E. & Wentink, H. (2005). Protocol dyslexie speciaal onderwijs. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Verhoeven, L. (2004). Projectplan afstemming onderwijs en zorg.
Zie: [/www.masterplandyslexie.nl/masterplan/masterplan-afs.htm](http://www.masterplandyslexie.nl/masterplan/masterplan-afs.htm)